

Na osnovu člana 38 i člana 43 stav 7 Zakona o zaštiti vazduha („Službeni list CG“, broj 117/26), Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2026. godine, donijela je

UREDBU
O NACIONALNIM OBAVEZAMA SMANJENJA EMISIJA ODREĐENIH ZAGAĐUJUĆIH
MATERIJA U VAZDUHU, INVENTARIMA I PROJEKCIJAMA EMISIJA, PROGRAMU
KONTROLE ZAGAĐENJA VAZDUHA I PRAĆENJU NEGATIVNOG UTICAJA NA
EKOSISTEME*

Predmet

Član 1

Ovom uredbom utvrđuju se nacionalne obaveze smanjenja emisija za određene zagađujuće materije u vazduhu koje izazivaju negativne efekte zakiseljavanja, eutrofikacije i fotohemijskog zagađenja za period od 2020. do 2029. godine i period nakon 2030. godine, metode za izračunavanje emisija i pripremu inventara emisija i projekcija emisija, način izrade i sadržaj inventara emisija, način obezbjeđivanja i kontrole kvaliteta podataka i rokove za izradu inventara emisija i pratećeg izvještaja, sadržaj i način pripreme Programa kontrole zagađenja vazduha, praćenje negativnog uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme, te način i rokove izvještavanja o emisijama, inventarima emisija, projekcijama emisija i način dostavljanja podataka nadležnim međunarodnim tijelima i tijelima Evropske unije, kao i dodatne mjere za smanjenje emisija određenih zagađujućih materija u vazduhu.

Područje primjene

Član 2

Ova uredba primjenjuje se na emisije zagađujućih materija navedenih u Prilogu 1 ove uredbe iz svih izvora koji se nalaze na teritoriji Crne Gore, u isključivoj ekonomskoj zoni Crne Gore i u zoni kontrole zagađenja, ako su te zone uspostavljene u skladu sa posebnim propisom.

Mjere i obaveze utvrđene ovom uredbom sprovode se radi postepenog postizanja nivoa kvaliteta vazduha kojima se ne izazivaju značajni negativni uticaji i rizici po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Definicije

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovoj uredbi imaju sljedeće značenje:

- 1) **antropogene emisije** su emisije zagađujućih materija u atmosferu koje nastaju kao posljedica ljudskih aktivnosti;
- 2) **godišnji tehnički pregled** je pregled podataka iz nacionalnih inventara emisija koji sprovodi Evropska komisija, uz pomoć Evropske agencije za životnu sredinu (u daljem tekstu: EEA) i stručnog tijela Sekretarijata Konvencije o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima iz 1979. godine (u daljem tekstu: LRTAP Konvencija);
- 3) **emisija** je ispuštanje supstance iz tačkastog ili difuznog izvora u atmosferu;
- 4) **zona kontrole zagađenja** je pomorsko područje koje se prostire najviše do 200 nautičkih milja od polaznih linija od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, a koje Crna Gora uspostavlja radi sprečavanja, smanjenja i kontrole zagađenja sa brodova, u skladu sa primjenjivim međunarodnim pravilima i standardima;
- 5) **inventar emisija** je obračun emisija zagađujućih materija u vazduh na teritoriji Crne Gore, u skladu sa tabelama 1 i 2 Priloga 1 ove uredbe i u formatu propisanom LRTAP Konvencijom i njenim protokolima;
- 6) **kontrola kvaliteta** je sistem redovnih tehničkih aktivnosti za mjerenje i praćenje kvaliteta obračuna emisija u vazduh tokom njihove pripreme;

- 7) **međunarodni pomorski saobraćaj** je plovidba morem i priobalnim vodama plovila svih zastava, osim ribarskih plovila, koja polaze sa teritorije jedne države i uplovljavaju na teritoriju druge države;
- 8) **nacionalna obaveza smanjenja emisija** je obaveza Crne Gore da smanji emisije određene supstance, kojom se utvrđuje najmanje smanjenje emisija koje je potrebno da se postigne u ciljnoj kalendarskoj godini, izraženo kao procenat ukupnih emisija ispuštenih tokom bazne godine (2005);
- 9) **nemetanska isparljiva organska jedinjenja** (u daljem tekstu: **NMVOC**) su sva organska jedinjenja, osim metana, koja u reakciji sa oksidima azota u prisustvu sunčeve svjetlosti mogu da stvaraju fotokemijske oksidante;
- 10) **obezbjedjivanje kvaliteta** su planirane i sistematske aktivnosti koje sprovodi nezavisno tijelo, a koje su potrebne za obezbjđivanje pouzdanosti da inventar emisija ispunjava utvrđene zahtjeve kvaliteta;
- 11) **obračun emisija zagađujućih materija** je sektorska uređena baza podataka koja sadrži podatke potrebne za obračun i izvještavanje o emisijama zagađujućih materija, naročito faktore emisije, podatke o aktivnosti, obračunate vrijednosti emisija, glavne kategorije izvora emisija, dodatne informacije i pretpostavke korišćene za obračun, uključujući podatke dobijene ponovnim obračunom;
- 12) **oksidi azota ili NO_x** su azot-monoksid i azot-dioksid, izraženi kao azot-dioksid;
- 13) **plan osiguranja i kontrole kvaliteta** je dokument kojim se utvrđuju aktivnosti, resursi, rokovi i odgovornosti u vezi sa pripremom obračuna emisija zagađujućih materija;
- 14) **podaci o aktivnosti** su numerička vrijednost koja predstavlja ukupnu količinu proizvoda, goriva ili sirovine koja je potrošena, odnosno obim izvršenog rada za određenu aktivnost;
- 15) **ponovni obračun emisija zagađujućih materija** je postupak ponovne procjene i obračuna emisija iz izvora u sektorima na osnovu prethodno dostavljenih inventara emisija, koji se vrši zbog unaprijedene metodologije, faktora emisije ili podataka o aktivnosti, odnosno zbog uključivanja novih kategorija izvora;
- 16) **prekursori ozona** su oksidi azota, NMVOC, metan i ugljen-monoksid;
- 17) **projekcije emisija** su kvantifikovane vrijednosti emisija zagađujućih materija za budući dugoročni period, zasnovane na očekivanim scenarijima razvoja pojedinačnih sektora;
- 18) **propisi Evropske unije o kontroli zagađenja vazduha na izvoru** su propisi Evropske unije transponovani u nacionalno zakonodavstvo kojima se utvrđuju mjere za smanjenje zagađenja vazduha na njegovom izvoru;
- 19) **sektor** je jedan od sektora koji se razmatraju prilikom izrade inventara emisija, i to: energetika; industrijski procesi i upotreba proizvoda; poljoprivreda; otpad; prirodni izvori;
- 20) **sumpor-dioksid** ili „SO₂“ su sva sumporna jedinjenja izražena kao sumpor-dioksid, uključujući sumpor-trioksid (SO₃), sumpornu kiselinu (H₂SO₄) i redukovana sumporna jedinjenja, kao što su sumpor-vodonik (H₂S), merkaptani i dimetil-sulfidi;
- 21) **suspendovane čestice ili PM_{2,5}** su čestice aerodinamičkog prečnika manjeg ili jednakog 2,5 mikrometara (μm);
- 22) **faktor emisije** je numerička vrijednost koja predstavlja količinu emisija određene supstance po jedinici aktivnosti;
- 23) **ciklus slijetanja i polijetanja** je ciklus koji obuhvata kretanje vazduhoplova na zemlji (pri polijetanju i slijetanju), polijetanje, penjanje, prilaz, slijetanje i sve druge aktivnosti vazduhoplova koje se odvijaju na visini do 3.000 stopa;
- 24) **ciljevi kvaliteta vazduha** su granične vrijednosti, ciljne vrijednosti i obaveze smanjenja prosječne izloženosti za kvalitet vazduha, utvrđene propisom Evropske unije kojim se uređuje kvalitet ambijentalnog vazduha i čistijeg vazduha za Evropu;
- 25) **crni ugljenik ili BC** su aerosoli ugljenika mjerljivi apsorpcijom svjetlosti.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 4

Izrazi koji se u ovoj uredbi koriste u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Nacionalne obaveze smanjenja emisija

Član 5

Nacionalne obaveze smanjenja emisija za sumpor-dioksid (SO₂), okside azota (NO_x), NMVOC, amonijaka (NH₃) i finih suspendovanih čestica (PM_{2,5}), koje predstavljaju minimalno ograničenje godišnjih antropogenih emisija za periode se primjenjuju od 2020. godine do 2029. godine, i period nakon 2030. godine, utvrđene su u Prilogu 2 ove uredbe.

Indikativni nivoi emisija

Član 6

Ne isključujući primjenu nacionalnih obaveza smanjenja emisija iz člana 5 ove uredbe, Programom kontrole zagađenja vazduha iz člana 17 ove uredbe utvrđuju se potrebne mjere za ograničavanje antropogenih emisija sumpor-dioksida, oksida azota, NMVOC, amonijaka i finih suspendovanih čestica za 2025. godinu, za koje su nacionalne obaveze smanjenja emisija utvrđene u Prilogu 2 ove uredbe.

Indikativni nivoi emisija sumpor-dioksida, oksida azota, NMVOC, amonijaka i finih suspendovanih čestica utvrđuju se na osnovu linearne putanje smanjenja, određene između nivoa emisija utvrđenih nacionalnim obavezama smanjenja emisija za 2020. godinu i nivoa emisija utvrđenih za 2030. godinu, iz Priloga 2 ove uredbe.

Ako emisije za 2025. godinu nije moguće ograničiti u skladu sa utvrđenom putanjom smanjenja, razlozi za takvo odstupanje navode se u narednim Informativnim izvještajima o inventaru iz člana 8 ove uredbe, zajedno sa mjerama kojima bi se emisije vratile na utvrđenu putanju smanjenja.

Za potrebe ispunjavanja obaveza iz člana 5 ove uredbe i st. 1 i 2 ovog člana, ne uzimaju se u obzir:

- emisije iz vazduhoplova nakon ciklusa slijetanja i polijetanja;
- emisije iz međunarodnog pomorskog saobraćaja;
- emisije oksida azota i NMVOC koje potiču od aktivnosti obuhvaćenih kategorijama 3B (upravljanje stajskim đubrivom) i 3D (poljoprivredna zemljišta) Nomenklature za izvještavanje (NFR) iz 2014. godine, u skladu sa LRTAP Konvencijom.

Fleksibilnosti u ispunjavanju obaveza smanjenja emisija

Član 7

Prilagođeni nacionalni inventari emisija mogu se utvrditi u skladu sa Dijelom 4 Priloga 4 ove uredbe kada neispunjavanje nacionalnih obaveza smanjenja emisija iz člana 5 ove uredbe i Priloga 2 ove uredbe proizlazi iz primjene unaprijeđenih metodologija za izradu inventara emisija, u skladu sa novim naučnim saznanjima.

Za potrebe utvrđivanja ispunjenosti relevantnih uslova iz Dijela IV Priloga 4 ove uredbe, smatra se da su nacionalne obaveze smanjenja emisija za period od 2020. do 2029. godine utvrđene danom stupanja na snagu ove uredbe.

Počev od 2025. godine, ako su za utvrđivanje emisija iz određenih kategorija izvora korišćeni faktori emisije ili metodologije koji se značajno razlikuju od onih koji bi se primjenjivali u skladu sa relevantnim propisima Evropske unije o kontroli zagađenja vazduha na izvoru, prilagođeni nacionalni inventari emisija iz stava 1 ovog člana mogu se utvrditi samo ako su ispunjeni i dodatni uslovi iz Dijela IV Priloga 4 ove uredbe, i to:

1) da Crna Gora dokaže da značajno različiti faktori emisije nisu posljedica nacionalne primjene ili sprovođenja nacionalnog zakonodavstva, uzimajući u obzir nalaze inspeksijskog nadzora i sprovođenja propisa kojima se prati efikasnost zakonodavstva u vezi sa kontrolom zagađenja vazduha na izvoru;

2) da organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine (u daljem tekstu: Agencija) u Informativnim izvještajima o inventaru iz člana 8 ove uredbe navede detaljno obrazloženje i

dokaze koji se odnose na značajno različite faktore emisije iz tačke 1 ovog stava, korišćene prilikom izrade nacionalnog inventara emisija;

3) da organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Ministarstvo) obavijesti Evropsku komisiju o značajnoj razlici u faktorima emisije, zajedno sa obrazloženjem i dokazima iz tačke 2 ovog stava, kako bi Evropska komisija mogla da procijeni potrebu za daljim djelovanjem.

Ako u određenoj godini, zbog izuzetno hladne zime ili izuzetno sušnog ljeta, nije moguće ispuniti nacionalnu obavezu smanjenja emisija, ispunjenost te obaveze utvrđuje se na osnovu prosjeka godišnjih emisija za predmetnu godinu, godinu koja joj prethodi i godinu koja slijedi, pod uslovom da tako utvrđeni prosjek ne prelazi godišnji nivo emisija koji odgovara nacionalnoj obavezi smanjenja emisija iz Priloga 2 ove uredbe.

Smatraće se da Crna Gora ispunjava nacionalne obaveze smanjenja emisija utvrđene u Prilogu 2 ove uredbe u periodu od najviše tri godine kada je neispunjavanje obaveza smanjenja emisija za odgovarajuće zagađujuće materije posljedica iznenadnog i vanrednog prekida ili gubitka kapaciteta u sistemu snabdijevanja ili proizvodnje električne energije i/ili toplote koji se razumno nije mogao predvidjeti, pod uslovom da su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) Ministarstvo dokaže da su preduzete sve razumne mjere, uključujući sprovođenje novih mjera i politika, kako bi se obezbijedilo ispunjavanje obaveza i da će se takve mjere i dalje sprovoditi kako bi period neispunjavanja obaveza bio što kraći;

2) Ministarstvo dokaže da bi sprovođenje dodatnih mjera i politika, osim onih iz tačke 1 ovog stava, prouzrokovalo nesrazmjerne troškove, značajno ugrozilo energetska sigurnost ili predstavljalo značajan rizik od energetskog siromaštva za značajan dio stanovništva Crne Gore.

Kada se primjenjuju fleksibilnosti iz st. 1, 4 ili 5 ovog člana, Agencija, uz prethodnu saglasnost Ministarstva, obavještava Evropsku komisiju do 15. februara, istovremeno sa dostavljanjem godišnjeg nacionalnog inventara emisija.

Nacionalni inventari emisija, projekcije emisija i Informativni izvještaji o inventaru

Član 8

Nacionalni inventari emisija izrađuju se i ažuriraju jednom godišnje za zagađujuće materije u vazduhu navedene u Tabeli 1 Priloga 1 ove uredbe, u skladu sa zahtjevima utvrđenim u toj tabeli.

Nacionalni inventari emisija mogu se izraditi i ažurirati jednom godišnje za zagađujuće materije u vazduhu navedene u Tabeli 2 Priloga 1 ove uredbe, u skladu sa zahtjevima utvrđenim u toj tabeli.

Projekcije emisija izrađuju se i podnose svake dvije godine za predmetne zagađujuće materije, u skladu sa Tabelom 3 Priloga 1 ove uredbe i obavezama izvještavanja u skladu sa Konvencijom o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima.

Prostorno razgraničeni inventari emisija i inventari velikih tačkastih izvora izrađuju se i ažuriraju svake četiri godine, u skladu sa Tabelom 3 Priloga 1 ove uredbe.

Informativni izvještaji o inventaru, koji prate nacionalne inventare emisija i projekcije emisija iz st. 1 do 3 ovog člana, izrađuju se jednom godišnje, u skladu sa zahtjevima utvrđenim u Tabeli 4 Priloga 1 ove uredbe.

Primjena fleksibilnosti iz člana 7 ove uredbe obuhvata informacije kojima se dokazuje da primjena predmetne fleksibilnosti ispunjava relevantne uslove utvrđene članom 7 ove uredbe i Dijelom IV Priloga 4 ove uredbe, koje se navode u Informativnom izvještaju o inventaru za godinu na koju se fleksibilnost odnosi.

Izrada inventara emisija

Član 9

Izrada godišnjih inventara emisija, projekcija emisija, prostorno razgraničenih inventara, inventara velikih tačkastih izvora, prilagođenih inventara emisija, kada je to potrebno, i informativnih izvještaja o inventarima obuhvata:

- obračun i, kada je potrebno, ponovni obračun emisija zagađujućih materija iz svih izvora, po sektorima i zagađujućim materijama;

- kvantitativnu procjenu nesigurnosti obračuna emisija;
- identifikaciju ključnih izvora emisija;
- ponovni obračun emisija u slučaju unapređenja metodologije, faktora emisije, podataka o aktivnosti ili sektorskih podataka, uključivanja novih kategorija izvora emisija u okviru sektora ili primjene metoda prilagođavanja;
- primjenu i izvještavanje o postupcima kontrole kvaliteta u skladu sa planom osiguranja i kontrole kvaliteta;
- dodatne zahtjeve u skladu sa LRTAP Konvencijom i primjenjivim propisima Evropske unije.

Inventar emisija i informativni izvještaj o inventaru iz člana 8 ove uredbe obuhvataju emisije iz svih izvora u okviru sektora za vremenske serije utvrđene u Prilogu 1 ove uredbe.

Metodologije koje se koriste za izradu nacionalnih inventara emisija i projekcija emisija, informativnih izvještaja o inventaru i prilagođenih nacionalnih inventara emisija

Član 10

Izrada i ažuriranje godišnjih inventara emisija, projekcija emisija, prostorno razgraničenih inventara, inventara velikih tačkastih izvora, prilagođenih inventara emisija, kada je to potrebno, i informativnih izvještaja o inventaru iz člana 8 ove uredbe vrši se u skladu sa zahtjevima i metodologijom utvrđenim u Prilogu 4 ove uredbe.

Nacionalni inventari emisija i projekcije emisija izrađuju se primjenom metodologija koje su u skladu sa smjernicama utvrđenim u okviru LRTAP Konvencije, kao i sa metodologijama koje Evropska unija primjenjuje za izradu inventara emisija.

Prilikom izrade inventara emisija primjenjuju se metodološki pristupi utvrđeni u smjernicama za izradu inventara emisija EEA i Evropske komisije.

Kada za određene izvore emisija ne postoje odgovarajuće metodologije iz stava 1 ovog člana, mogu se primjenjivati metodologije razvijene na nacionalnom nivou, pod uslovom da se zasnivaju na naučno utemeljenim podacima i obezbjeđuju uporedivost i transparentnost podataka.

Podaci za izradu inventara emisija

Član 11

Podaci za izradu inventara emisija pribavljaju se naročito iz:

- nacionalnih statističkih podataka;
- evidencija o potrošnji goriva i energenata;
- registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;
- evidencija o industrijskim postrojenjima i njihovim emisijama;
- evidencija o poljoprivrednim aktivnostima;
- evidencija o upravljanju otpadom;
- drugih relevantnih baza podataka.

Organi državne uprave, organi uprave, organi lokalne samouprave, javne ustanove i pravna lica dužni su da, na zahtjev Agencije, dostave podatke potrebne za izradu inventara emisija.

Kontrola i obezbjeđivanje kvaliteta inventara emisija

Član 12

Agencija uspostavlja i sprovodi sistem kontrole i obezbjeđivanja kvaliteta inventara emisija.

Sistem iz stava 1 ovog člana naročito obuhvata:

- provjeru potpunosti i dosljednosti podataka;
- provjeru primijenjenih metodologija;
- provjeru faktora emisije i podataka o aktivnosti;
- procjenu nesigurnosti obračuna emisija;
- dokumentovanje procesa izrade inventara emisija.

Plan osiguranja i kontrole kvaliteta inventara emisija izrađuje Agencija.

Ponovni obračun emisija

Član 13

Ponovni obračun emisija vrši se kada:

- se primjenjuju nove ili unaprijeđene metodologije;
- postanu dostupni novi ili precizniji podaci o aktivnosti;
- se primjenjuju novi faktori emisije;
- se utvrde greške u prethodnim obračunima emisija.

Ponovni obračun emisija vrši se na način kojim se obezbjeđuje dosljednost podataka za cjelokupnu vremensku seriju.

Razlozi za ponovni obračun i njihov uticaj na rezultate inventara emisija navode se u informativnom izvještaju o inventaru.

Izveštavanje i dostavljanje podataka

Član 14

Nacionalni inventari emisija, projekcije emisija, prostorno razgraničeni nacionalni inventari emisija, inventari velikih tačkastih izvora i informativni izvještaji o inventaru dostavljaju se u rokovima utvrđenim u Prilogu 1 ove uredbe.

Podaci iz stava 1 ovog člana dostavljaju se Evropskoj komisiji, EEA i nadležnim međunarodnim tijelima u formatima i na način utvrđenim u Prilogu 1 ove uredbe i u skladu sa obavezama koje proizlaze iz LRTAP Konvencije.

Praćenje uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme

Član 15

Praćenje negativnog uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme, koje se vrši na osnovu mreže monitoring stanica uspostavljene u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita vazduha, mora biti reprezentativno za slatkovodna, prirodna i poluprirodna staništa i tipove šumskih ekosistema i zasnivati se na pristupu koji je efikasan sa aspekta troškova i zasnovan na procjeni rizika.

Praćenje iz stava 1 ovog člana usklađuje se sa drugim programima praćenja uspostavljenim u skladu sa propisima Evropske unije.

Ministarstvo i drugi nadležni organi i stručne institucije obezbjeđuju informacije i podatke dobijene praćenjem negativnih uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme, svako u okviru svojih nadležnosti, u skladu sa propisima kojima se uređuje praćenje kvaliteta vazduha, meteoroloških parametara, voda, šuma i zemljišta i, kada je to primjenjivo, LRTAP Konvencijom, pri čemu se, gdje je to odgovarajuće, koriste podaci prikupljeni u okviru tih programa.

Radi procjene uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme, Ministarstvo, u saradnji sa Agencijom i drugim nadležnim institucijama, organizuje praćenje:

- acidifikacije;
- eutrofikacije;
- koncentracija prizemnog ozona;
- uticaja zagađenja vazduha na biodiverzitet.

Rezultati praćenja iz stava 1 ovog člana koriste se za procjenu efikasnosti mjera usmjerenih na smanjenje emisija zagađujućih materija u vazduhu.

Mreža za praćenje uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme

Član 16

Praćenje uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme vrši se putem mreže monitoring stanica, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita vazduha.

Mreža monitoring stanica uspostavlja se na način kojim se omogućava reprezentativno praćenje uticaja zagađenja vazduha na različite tipove ekosistema.

Radi ispunjavanja zahtjeva iz ovog člana mogu se koristiti opcioni indikatori za praćenje navedeni u Prilogu 5 ove uredbe.

Prilikom prikupljanja i izvještavanja o informacijama navedenim u Prilogu 5 ove uredbe mogu se primjenjivati metodologije utvrđene LRTAP Konvencijom i njenim priručnicima za međunarodne programe saradnje.

Podaci dobijeni praćenjem iz stava 1 ovog člana koriste se za izradu izvještaja koji se dostavljaju Evropskoj komisiji i međunarodnim tijelima, u skladu sa preuzetim obavezama.

Program kontrole zagađenja vazduha

Član 17

Program kontrole zagađenja vazduha priprema se u skladu sa sadržajem utvrđenim u Dijelu 1 Priloga 3 ove uredbe.

Prilikom izrade Programa kontrole zagađenja vazduha iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo:

- procjenjuje u kojoj mjeri nacionalni izvori emisija mogu uticati na kvalitet vazduha na teritoriji Crne Gore i u susjednim državama članicama Evropske unije, koristeći, gdje je to primjenjivo, podatke i metodologije razvijene u okviru Evropskog programa za monitoring i evaluaciju (EMEP), uspostavljenog Protokolom uz LRTAP Konvenciju;
- uzima u obzir potrebu za smanjenjem emisija zagađujućih materija u vazduhu radi postizanja usklađenosti sa ciljevima kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore i, gdje je to primjenjivo, u susjednim državama članicama Evropske unije;
- prilikom sprovođenja mjera za ispunjavanje nacionalnih obaveza Crne Gore u pogledu smanjenja emisija finih suspendovanih čestica ($PM_{2,5}$), utvrđenih u Prilogu 2 ove uredbe, daje prednost mjerama za smanjenje emisija kojima se prvenstveno djeluje na emisije crnog ugljenika;
- obezbjeđuje usklađenost sa drugim relevantnim planovima i programima utvrđenim u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili zakonodavstvom Evropske unije.

Radi ispunjavanja zahtjeva utvrđenih u Prilogu 2 ove uredbe, Program kontrole zagađenja vazduha sadrži obavezne mjere za smanjenje emisija navedene u Dijelu 2 Priloga 3 ove uredbe, i može sadržavati i one programe mjera za smanjenje emisija koji su navedeni kao opcioni u Dijelu 2 Priloga 3 ove uredbe ili mjere koje imaju ekvivalentan efekat smanjenja emisija.

Ažuriranje Programa kontrole zagađenja vazduha

Član 18

Politike i mjere za smanjenje emisija sadržane u Programu kontrole zagađenja vazduha iz člana 17 ove uredbe ažuriraju se, u rokovima propisanim zakonom kojim se uređuje zaštita vazduha, kada:

- se utvrdi da nacionalne obaveze smanjenja emisija nijesu ispunjene ili da postoji rizik da neće biti ispunjene;
- dođe do značajnih promjena politika ili mjera koje utiču na emisije zagađujućih materija u vazduhu;
- postanu dostupna nova naučna saznanja ili tehnološka rješenja koja mogu doprinijeti smanjenju emisija.

Mjere za smanjenje emisija

Član 19

Mjere za smanjenje emisija zagađujućih materija u vazduhu mogu obuhvatati:

- primjenu čistijih tehnologija u industriji;
- unapređivanje energetske efikasnosti;
- povećanje korišćenja obnovljivih izvora energije;
- smanjenje emisija iz saobraćaja;
- unapređivanje upravljanja stajskim đubrivom i đubrivima u poljoprivredi;
- unapređivanje sistema upravljanja otpadom;
- druge mjere koje doprinose smanjenju emisija zagađujućih materija u vazduhu.

Mjere iz stava 1 ovog člana utvrđuju se Programom kontrole zagađenja vazduha.

Saradnja, razmjena informacija i informisanje javnosti

Član 20

Ministarstvo i Agencija, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih zakonom, sarađuju sa organima državne uprave, organima uprave, naučnim i stručnim institucijama radi unapređivanja metodologija za izradu inventara emisija, razvoja mjera za smanjenje emisija, praćenja uticaja zagađenja vazduha na zdravlje ljudi i životnu sredinu i razmjene podataka i informacija.

Ministarstvo i Agencija, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih zakonom, sarađuju sa Evropskom komisijom, EEA, nadležnim međunarodnim tijelima i drugim državama radi razmjene podataka i informacija u vezi sa sprovođenjem ove uredbe.

Ministarstvo i Agencija, u okviru svojih nadležnosti, obezbjeđuju aktivno i sistematsko informisanje javnosti o nacionalnim inventarima emisija, projekcijama emisija, prostorno razgraničenim nacionalnim inventarima emisija, inventarima velikih tačkastih izvora, informativnim izvještajima o inventaru, rezultatima praćenja negativnih uticaja zagađenja vazduha na ekosisteme i podacima o sprovedenim mjerama za smanjenje emisija.

Dokumenti i podaci iz stava 3 ovog člana objavljuju se na internet stranicama Ministarstva i Agencije, u okviru njihovih nadležnosti.

Usklađivanje inventara i projekcija emisija

Član 21

Nacionalni inventari emisija i projekcije emisija izrađeni prije stupanja na snagu ove uredbe uskladiće se sa njenim odredbama u roku od godinu dana od dana njenog stupanja na snagu.

Prilozi

Član 22

Prilozi 1 do 5 čine sastavni dio ove uredbe.

Prestanak važenja

Član 23

Danom stupanja na snagu ove uredbe prestaju da važe Uredba o maksimalnim nacionalnim emisijama određenih zagađujućih materija („Službeni list CG“, broj 3/12) i Pravilnik o načinu izrade i sadržaju inventara emisija zagađujućih materija u vazduh („Službeni list CG“, broj 73/18).

Stupanje na snagu

Član 24

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj:

Podgorica, __. septembar 2026. godine

Vlada Crne Gore

**Predsjednik,
Mr Miloško Spajić**

*U ovu uredbu prenijete su odredbe Direktive (EU) 2016/2284 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. decembra 2016. godine o smanjenju nacionalnih emisija određenih zagađujućih materija u vazduh, o izmjeni Direktive 2003/35/EC i stavljanju van snage Direktive 2001/81/EC i Delegirane direktive Komisije (EU) 2024/299 od 27. oktobra 2023. godine o izmjeni Direktive (EU) 2016/2284 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu metodologije za izvještavanje o projekcijama emisija određenih zagađujućih materija u vazduh.

PRILOG 1

MONITORING I IZVJEŠTAVANJE O EMISIJAMA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJU U VAZDUHU

Tabela 1

Zagađujuće materije, vremenske serije i obaveze izvještavanja

Element	Zagađujuće materije	Vremenske serije	Rokovi za podnošenje izvještaja
Ukupne nacionalne emisije prema kategoriji izvora NFR ⁽¹⁾	— SO ₂ , NO _x , NMVOC, NH ₃ , CO — teški metali (Cd, Hg, Pb) ⁽³⁾ — POPs ⁴ (ukupni PAH ⁵ , benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, indeno(1,2,3-cd)piren, dioksini/furani, PCB ⁶ , HCB ⁷)	Godišnje, od 1990. godine do godine koja prethodi godini izvještavanja za dvije godine (X-2)	15. februar ⁽⁹⁾
Ukupne nacionalne emisije prema kategoriji izvora NFR ²	— PM _{2,5} , PM ₁₀ ⁸ i, ako su dostupni, BC	Godišnje, od 2000. godine do godine koja prethodi godini izvještavanja za dvije godine (X-2)	15. februar ⁽⁹⁾

¹ Nomenklatura za izvještavanje (NFR) utvrđena u skladu sa LRTAP Konvencijom.

² Emisije iz prirodnih izvora dostavljaju se u skladu sa metodologijama utvrđenim LRTAP Konvencijom i Vodičem EMEP/EEA za inventare emisija zagađujućih materija u vazduhu. Ne uključuju se u ukupne nacionalne emisije i dostavljaju se odvojeno.

³ Cd (kadmijum), Hg (živa), Pb (olovo).

⁴ POPs – postojane organske zagađujuće materije.

⁵ PAH – policiklični aromatični ugljovodonici.

⁶ PCB – polihlorovani bifenili.

⁷ HCB – heksahlorobenzen.

⁸ „PM₁₀“ označava čestice sa aerodinamičkim prečnikom jednakim ili manjim od 10 mikrometara (µm).

⁹ Ponovna dostavljanja zbog grešaka dostavljaju se najkasnije u roku od četiri nedjelje i moraju sadržati jasno obrazloženje izvršenih izmjena.

Tabela 2

Godišnji zahtjevi za izvještavanje o emisijama iz člana 8 stav 2

Element	Zagađujuće materije	Vremenske serije	Rok za dostavljanje izvještaja
Ukupne nacionalne emisije prema kategoriji izvora NFR ¹	— teški metali (As, Cr, Cu, Ni, Se i Zn i njihova jedinjenja) ² ; — TSP ³	Godišnje, od 1990. godine (2000. godine za TSP) do godine koja prethodi godini izvještavanja za dvije godine (X-2)	15. februar

¹ Emisije iz prirodnih izvora dostavljaju se u skladu sa metodologijama utvrđenim LRTAP Konvencijom i Vodičem EMEP/EEA za inventare emisija zagađujućih materija u vazduhu. Ne uključuju se u ukupne nacionalne emisije i dostavljaju se odvojeno.

² As (arsen), Cr (hrom), Cu (bakar), Ni (nikl), Se (selen), Zn (cink).

³ TSP – ukupne fine suspendovane čestice.

Tabela 3
Zahtjevi za izvještavanje o emisijama i projekcijama emisija iz člana 8

Element	Zagađujuće materije	Vremenske serije / ciljne godine	Rokovi za dostavljanje izvještaja
Nacionalni prostorno razgraničeni podaci o emisijama prema kategoriji izvora (GNFR)	– SO ₂ , NO _x , NMVOC, CO, NH ₃ , PM ₁₀ , PM _{2,5} ; – teški metali (Cd, Hg, Pb); – POPs (ukupni PAH, HCB, PCB, dioksini/furani); – BC, ako su dostupni	Svake četiri godine za godinu koja prethodi godini izvještavanja za dvije godine (X-2), počev od 2017. godine	1. maj ¹
Veliki tačkasti izvori (LPS) prema kategoriji izvora (GNFR)	– SO ₂ , NO _x , NMVOC, CO, NH ₃ , PM ₁₀ , PM _{2,5} ; – teški metali (Cd, Hg, Pb); – POPs (ukupni PAH, HCB, PCB, dioksini/furani); – BC, ako su dostupni	Svake četiri godine za godinu koja prethodi godini izvještavanja za dvije godine (X-2), počev od 2017. godine	1. maj ¹
Projektovane emisije prema kategoriji izvora NFR	SO ₂ , NO _x , NH ₃ , NMVOC, PM _{2,5} i, ako su dostupni, BC	Svake dvije godine, za projektovane godine 2020, 2025. i 2030. i, ako su dostupne, 2040. i 2050. godinu, počev od 2017. godine	15. mart

¹ Ponovna dostavljanja zbog grešaka dostavljaju se u roku od četiri nedjelje i moraju sadržati jasno obrazloženje izvršenih izmjena.

Tabela 4
Godišnji zahtjevi za izvještavanje o Informativnom izvještaju o inventaru iz člana 8

Element	Zagađujuće materije	Vremenske serije / ciljne godine	Rok za dostavljanje izvještaja
Informativni izvještaj o inventaru	– SO ₂ , NO _x , NMVOC, NH ₃ , CO, PM _{2,5} , PM ₁₀ ; – teški metali (Cd, Hg, Pb) i BC; – POPs (ukupni PAH, benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, indeno(1,2,3-cd)piren,	Sve godine (kako je navedeno u tab. 1, 2 i 3)	15. mart

	dioksini/furani, PCB, HCB); – ako su dostupni, teški metali (As, Cr, Cu, Ni, Se i Zn i njihova jedinjenja) i TSP		
--	--	--	--

NACIONALNE OBAVEZE SMANJENJA EMISIJA**Tabela 1**

Obaveze smanjenja emisija sumpor-dioksida (SO_2), oksida azota (NO_x) i NMVOC. Obaveze smanjenja emisija iskazuju se u odnosu na baznu 2005. godinu, a za drumski saobraćaj primjenjuju se na emisije obračunate na osnovu prodatog goriva¹.

	SO ₂ – smanjenje u odnosu na 2005. godinu		NO _x – smanjenje u odnosu na 2005. godinu		NMVOC – smanjenje u odnosu na 2005. godinu	
	Za bilo koju godinu od 2020. do 2029.	Od 2030. godine	Za bilo koju godinu od 2020. do 2029.	Od 2030. godine	Za bilo koju godinu od 2020. do 2029.	Od 2030. godine
Crna Gora	60 %	99 %	25 %	55 %	10 %	37 %

¹ Države članice koje imaju mogućnost da za potrebe utvrđivanja usklađenosti sa LRTAP Konvencijom koriste ukupne nacionalne emisije obračunate na osnovu potrošenog goriva mogu zadržati tu mogućnost radi obezbjeđivanja usklađenosti između međunarodnog prava i prava Evropske unije.

Tabela 2

Obaveze smanjenja emisija amonijaka (NH_3) i finih suspendovanih čestica ($\text{PM}_{2,5}$). Obaveze smanjenja emisija iskazuju se u odnosu na baznu 2005. godinu, a za drumski saobraćaj primjenjuju se na emisije obračunate na osnovu prodatog goriva².

	NH ₃ – smanjenje u odnosu na 2005. godinu		PM _{2,5} – smanjenje u odnosu na 2005. godinu	
	Za bilo koju godinu od 2020. do 2029. godine	Od 2030. godine	Za bilo koju godinu od 2020. do 2029.	Od 2030. godine
Crna Gora	25 %	30 %	5 %	49 %

²Države članice koje imaju mogućnost da za potrebe utvrđivanja usklađenosti sa LRTAP Konvencijom koriste ukupne nacionalne emisije obračunate na osnovu potrošenog goriva mogu zadržati tu mogućnost radi obezbjeđivanja usklađenosti između međunarodnog prava i prava Evropske unije.

Dio 1**Minimalni sadržaj Programa kontrole zagađenja vazduha****1) Program kontrole zagađenja vazduha sadrži najmanje sljedeće:**

a) okvir nacionalne politike u oblasti kvaliteta vazduha i zagađenja vazduha iz člana 17 ove uredbe, koji naročito obuhvata:

- prioritete politike i njihovu povezanost sa prioritetima utvrđenim u drugim relevantnim oblastima, uključujući klimatske promjene i, kada je to odgovarajuće, poljoprivredu, industriju i saobraćaj;
- nadležnosti dodijeljene državnim, regionalnim i lokalnim tijelima;
- napredak ostvaren primjenom postojećih politika i mjera u smanjenju emisija i poboljšanju kvaliteta vazduha, kao i stepen usklađenosti sa nacionalnim obavezama i obavezama Evropske unije;
- očekivani dalji razvoj u slučaju neizmijenjene primjene već usvojenih politika i mjera;

b) opcije politika razmatrane radi ispunjavanja obaveza smanjenja emisija za period od 2020. do 2029. godine i od 2030. godine, kao i indikativnih nivoa emisija utvrđenih za 2025. godinu, i radi daljeg poboljšanja kvaliteta vazduha, uključujući njihovu analizu i metod analize;

v) kada su dostupni, pojedinačni ili kumulativni uticaji politika i mjera na smanjenje emisija, kvalitet vazduha i životnu sredinu, kao i povezane nesigurnosti;

g) mjere i politike odabrane za usvajanje, uključujući rokove za njihovo usvajanje, sprovođenje i preispitivanje, kao i nadležne organe;

d) gdje je relevantno, obrazloženje razloga zbog kojih indikativni nivoi emisija za 2025. godinu ne mogu biti ostvareni bez mjera koje podrazumijevaju nesrazmjerne troškove;

đ) gdje je relevantno, podatke o korišćenju fleksibilnosti utvrđenih članom 7 ove uredbe i svim posljedicama takvog korišćenja na životnu sredinu;

e) procjenu načina na koji odabrane politike i mjere obezbjeđuju usklađenost sa planovima i programima donesenim u drugim relevantnim oblastima politike.

2) Ažurirani program kontrole zagađenja vazduha sadrži najmanje:

a) procjenu napretka ostvarenog u sprovođenju programa, smanjenju emisija i smanjenju koncentracija;

b) bilo kakve značajne promjene u kontekstu politika, procjena, programa ili rokovima za njegovo sprovođenje.

Dio 2**Mjere za smanjenje emisija**

Uzimaju se u obzir relevantne Smjernice za amonijak i primjenjuju najbolje dostupne tehnike u skladu sa propisima kojima se uređuju industrijske emisije (integrisano sprečavanje i kontrola zagađivanja).

Odjeljak A**Mjere za kontrolu emisija amonijaka (NH₃)**

1) Ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede utvrđuje nacionalne savjetodavne principe dobre poljoprivredne prakse za kontrolu emisija amonijaka, uzimajući u obzir Okvirni kodeks dobre poljoprivredne prakse za smanjenje emisija amonijaka, koji je 2014. godine usvojila Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), i primjenjuje najbolje dostupne tehnike u skladu sa propisom Evropske unije kojim se uređuju industrijske emisije i emisije iz stočarstva (integrisano sprečavanje i kontrola zagađenja)¹. Ti principi obuhvataju:

- upravljanje azotom, uzimajući u obzir cjelokupan ciklus azota;
- strategije ishrane stoke;
- tehnike primjene stajskog đubriva sa niskim emisijama;
- sisteme skladištenja stajskog đubriva sa niskim emisijama;
- sisteme uzgoja životinja sa niskim emisijama;

¹ Direktiva (EU) 2024/1785 Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. aprila 2024. godine o izmjeni Direktive 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta o industrijskim emisijama (integrisano sprečavanje i kontrola zagađivanja) i Direktive Savjeta 1999/31/EZ o deponijama otpada.

- mogućnosti za ograničavanje emisija amonijaka pri upotrebi mineralnih đubriva.
- 2)** Može se uspostaviti nacionalni bilans azota radi praćenja promjena u ukupnim gubicima reaktivnog azota iz poljoprivrede, uključujući amonijak, azot-suboksid, amonijum, nitrate i nitrite, na osnovu principa utvrđenih u Smjernicama UNECE-a o bilansima azota².
- 3)** Upotreba đubriva na bazi amonijum-karbonata je zabranjena, a emisije amonijaka iz neorganskih đubriva mogu se smanjiti primjenom sljedećih pristupa:
- zamjenom đubriva na bazi uree đubrivima na bazi amonijum-nitrata;
 - kada se i dalje primjenjuju đubriva na bazi uree, korišćenjem metoda za koje je dokazano da smanjuju emisije amonijaka za najmanje 30 % u odnosu na referentnu metodu, kako je navedeno u Smjernicama za amonijak;
 - podsticanjem zamjene neorganskih đubriva organskim đubrivima i, kada se neorganska đubriva i dalje primjenjuju, njihovim razgrtanjem samo u skladu s predvidivim potrebama za hranjivim materijama predmetnih usjeva ili travnjaka u vezi sa azotom i fosforom, uzimajući u obzir i postojeći hranjivi sadržaj u zemljištu i hranjive materije iz drugih đubriva.
- 4)** Emisije amonijaka iz stajskog đubriva mogu se smanjiti primjenom sljedećih pristupa:
- a)** smanjenjem emisija koje nastaju uslijed nanošenja tečnog i čvrstog đubriva na obradivu zemlju i travnjake primjenom metoda kojima se emisije dokazano smanjuju za najmanje 30 % u poređenju s referentnom metodom opisanom u Dokumentu sa smjernicama o amonijaku te uz sljedeće uslove:
- razgrtanje đubriva i tečnih đubriva vrši se samo u skladu s predvidivim potrebama za hranjivim materijama predmetnih usjeva ili travnjaka u vezi sa azotom i fosforom, uzimajući u obzir i postojeći hranjivi sadržaj u zemljištu i hranjive materije iz drugih đubriva;
 - stajsko đubrivo i tečna đubriva ne primjenjuju se kada je zemljište zasićeno vodom, poplavljeno, zamrznuto ili prekriveno snijegom;
 - tečna đubriva koja se nanose na travnjacima razgrću se pomoću povlačne cijevi, povlačnim letvama ili plitkim ili dubokim ubrizgavanjem u zemljište;
 - stajsko đubrivo i tečna đubriva koja se razgrću po obradivoj zemlji unose se u zemljište u roku od četiri sata od razgrtanja;
- b)** smanjenjem emisija koje nastaju uslijed skladištenja đubriva izvan skrovišta za životinje sljedećim pristupima:
- za skladišta tečnog đubriva izgrađena nakon 1. januara 2022. godine, upotrebom sistema ili tehnika skladištenja uz niske emisije za koje se pokazalo da smanjuju emisije amonijaka za najmanje 60 % u poređenju sa referentnom metodom opisanom u Dokumentu sa smjernicama o amonijaku, a za postojeća skladišta tečnog đubriva za najmanje 40 %;
 - prekrivanjem skladišta za čvrsto đubrivo;
 - osiguravanjem dovoljnog kapaciteta skladištenja đubriva za poljoprivredna domaćinstva kako bi se đubrivo moglo razgrtati samo u periodima koji su pogodna za rast usjeva;
- v)** smanjenjem emisija iz skrovišta životinja upotrebom sistema za koje se pokazalo da smanjuju emisije amonijaka za najmanje 20 % u poređenju s referentnom metodom opisanom u Dokumentu sa smjernicama o amonijaku;
- g)** smanjenjem emisija iz đubriva upotrebom strategija hranjenja životinja hranom s niskim sadržajem bjelancevina za koju se pokazalo da smanjuje emisije amonijaka za najmanje 10 % u poređenju sa referentnom metodom opisanom u Dokumentu sa smjernicama o amonijaku.

Odjeljak B

Mjere za smanjenje emisija finih suspendovanih čestica i crnog ugljenika

² Odluka 2012/10/EC, ECE/EB.AIR/113/Add 1

Ne dovodeći u pitanje odredbe propisa Evropske unije kojim se uređuju finansiranje, upravljanje i praćenje zajedničke poljoprivredne politike³, koje se odnose na unakrsnu usklađenost, može se zabraniti spaljivanje ostataka i otpada od žetve i šumskih ostataka na otvorenom prostoru.

Sprovođenje zabrana iz stava 1 ovog odjeljka prati se i kontroliše, a izuzeća od zabrana mogu se odobriti samo radi sprovođenja preventivnih programa za sprečavanje nekontrolisanog širenja požara, suzbijanje štetnih organizama ili očuvanje biodiverziteta.

Može se uspostaviti nacionalni savjetodavni kodeks dobre poljoprivredne prakse za pravilno upravljanje ostacima od žetve na osnovu sljedećih pristupa:

- a) poboljšanje strukture tla inkorporacijom ostataka od žetve;
- b) poboljšanje tehnike inkorporacije ostataka od žetve;
- v) alternativna upotreba ostataka od žetve;
- g) poboljšanje stanja hranjivih tvari i strukture tla inkorporacijom đubriva po potrebi kako bi se postigao optimalan rast biljaka i time izbjeglo spaljivanje đubriva (stajsko đubrivo, slamnata stelja).

Odjeljak C

Sprečavanje uticaja na mala poljoprivredna domaćinstva

Prilikom preduzimanja mjera opisanih odjeljcima A i B obezbjeđuje se da se u potpunosti uzmu u obzir uticaji na mala i mikro poljoprivredna gazdinstva.

Mala i mikro poljoprivredna gazdinstva mogu, na primjer, biti izuzeta od primjene tih mjera kada je to moguće i primjereno, imajući u vidu primjenjive obaveze smanjenja emisija.

³ Uredba (EU) br. 1306/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta (1) Uredba (EU) br. 1306/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. decembra 2013. godine o finansiranju, upravljanju i praćenju zajedničke poljoprivredne politike i stavljanju van snage uredbi Savjeta (EEZ) br. 352/78, (EZ) br. 165/94, (EZ) br. 2799/98, (EZ) br. 814/2000, (EZ) br. 1290/2005 i (EZ) br. 485/2008 (SL L 347, 20.12.2013, str. 549)

METODOLOGIJE ZA IZRADU I AŽURIRANJE NACIONALNIH INVENTARA EMISIJA I PROJEKCIJA EMISIJA, INFORMATIVNIH IZVJEŠTAJA O INVENTARU I PRILAGOĐENIH NACIONALNIH INVENTARA EMISIJA

Za zagađujuće materije iz Priloga 1 ove uredbe, nacionalni inventari emisija, prilagođeni nacionalni inventari emisija, kada je to relevantno, nacionalne projekcije emisija, prostorno raščlanjeni nacionalni inventari emisija, inventari velikih tačkastih izvora i informativni izvještaji o inventaru izrađuju se primjenom metodologija koje su usvojile strane LRTAP Konvencije (Smjernice za izvještavanje EMEP), pri čemu se koriste Vodič EMEP/EEA za inventare emisija zagađujućih materija u vazduhu (EMEP/EEA Guidebook), na koji se navedene smjernice pozivaju.

Pored toga, dopunski podaci, naročito podaci o aktivnosti, potrebni za procjenu nacionalnih inventara emisija i projekcija emisija izrađuju se u skladu sa istim smjernicama.

Primjena Smjernica za izvještavanje EMEP ne dovodi u pitanje dodatne zahtjeve utvrđene ovim prilogom, kao ni zahtjeve u pogledu nomenklature za izvještavanje, vremenskih serija i rokova za dostavljanje izvještaja utvrđenih u Prilogu 1 ove uredbe.

DIO 1

Nacionalni godišnji inventari emisija

- 1) Nacionalni inventari emisija moraju biti transparentni, dosljedni, uporedivi, potpuni i tačni.
- 2) Emisije iz identifikovanih ključnih kategorija obračunavaju se u skladu sa metodologijama utvrđenim u Vodiču EMEP/EEA, sa ciljem primjene metodologije nivoa 2 ili višeg nivoa (detaljne metodologije).
- 3) Druge naučno zasnovane i kompatibilne metodologije mogu se koristiti za utvrđivanje nacionalnih inventara emisija ako te metodologije daju preciznije procjene od standardnih metodologija utvrđenih u EMEP/EEA Vodiču.
- 4) Za emisije iz saobraćaja obračunavaju se i dostavljaju emisije koje su usklađene sa nacionalnim energetske bilansima prijavljenim Eurostatu.
- 5) Emisije iz drumskog saobraćaja obračunavaju se i dostavljaju na osnovu prodatog goriva⁴. Pored toga, mogu se dostavljati i emisije iz drumskog saobraćaja obračunate na osnovu potrošenog goriva ili pređenih kilometara na teritoriji Crne Gore.
- 6) Godišnje nacionalne emisije iskazane u odgovarajućoj mjernoj jedinici utvrđenoj u NFR-u dostavljaju se u obrascu za izvještavanje prema LRTAP Konvenciji.

DIO 2

Nacionalne projekcije emisija

- 1) Nacionalne projekcije emisija moraju biti transparentne, dosljedne, uporedive, potpune i tačne, a dostavljene informacije obuhvataju najmanje:
 - a) jasno navođenje usvojenih i planiranih politika i mjera uključenih u projekcije;
 - b) gdje je odgovarajuće, rezultate analize osjetljivosti sprovedene za projekcije;
 - v) opis metodologija, modela, osnovnih pretpostavki i ključnih ulaznih i izlaznih parametara.
- 2) Projekcije emisija procjenjuju se i dostavljaju prema kategoriji izvora NFR. Kada to nije moguće zbog nedostatka dovoljno detaljnih podataka, u informativnom izvještaju o inventaru navodi se obrazloženje za dostavljanje podataka na višem nivou agregacije. Za svaku zagađujuću materiju dostavlja se projekcija „sa mjerama“ (usvojene mjere) i, kada je relevantno, projekcija „sa dodatnim mjerama“ (planirane mjere), u skladu sa smjernicama utvrđenim u Vodiču EMEP/EEA.
- 3) Nacionalne projekcije emisija moraju biti usklađene sa godišnjim nacionalnim inventarom emisija za godinu X-3 i sa projekcijama dostavljenim u skladu sa primjenjivim propisima

⁴ Države članice koje imaju mogućnost da za potrebe utvrđivanja usklađenosti sa LRTAP Konvencijom koriste ukupne nacionalne emisije obračunate na osnovu potrošenog goriva mogu zadržati tu mogućnost radi obezbjeđivanja usklađenosti između međunarodnog prava i prava Evropske unije.

Evropske unije kojima se uređuje praćenje emisija gasova sa efektom staklene bašte, kao i sa primjenjivim nacionalnim propisima u oblasti klimatskih promjena kojima se uređuje planiranje, praćenje i izvještavanje o nacionalnim energetske i klimatske politikama.

DIO 3

Informativni izvještaj o inventaru

Informativni izvještaji o inventaru izrađuju se u skladu sa Smjernicama za izvještavanje EMEP i dostavljaju korišćenjem obrasca za izvještavanje o inventaru utvrđenog tim smjernicama.

Informativni izvještaj o inventaru sadrži najmanje sljedeće informacije:

- a)** opis, navode i izvore informacija za posebne metodologije, pretpostavke, emisione faktore i podatke o djelatnostima, kao i obrazloženje za njihov odabir;
- b)** opis ključnih nacionalnih izvora emisija;
- v)** informacije o stepenu nepouzdanosti, obezbjeđenju kvaliteta podataka i verifikaciji;
- g)** opis institucionalnih struktura za pripremu inventara;
- d)** preračun inventara i planove za dalje poboljšanje kvaliteta podataka;
- đ)** ako je relevantno, informacije o korišćenju fleksibilnosti iz člana 7 ove uredbe;
- e)** ako je relevantno, informacije o razlozima za odstupanje od putanje smanjenja utvrđene u skladu sa članom 6 ove uredbe, kao i o mjerama za ponovno usklađivanje sa tom putanjom.
- ž)** rezime.

DIO 4

Prilagođavanje nacionalnih inventara emisija

Kada je potrebno, Agencija može, uz prethodnu saglasnost Ministarstva, predložiti prilagođavanje nacionalnog inventara emisija u skladu sa članom 7 ove uredbe. Predlog koji se dostavlja Evropskoj komisiji sadrži najmanje sljedeću prateću dokumentaciju:

- 1)** dokaz da su odgovarajuće nacionalne obaveze smanjenja emisija Crne Gore prekoračene;
- 2)** dokaz o obimu u kojem prilagođavanje inventara smanjuje prekoračenje i doprinosi usklađenosti sa odgovarajućim nacionalnim obavezama smanjenja emisija utvrđenim u Prilogu 2 ove uredbe;
- 3)** procjenu da li bi i kada odgovarajuće nacionalne obaveze smanjenja emisija bile ostvarene na osnovu nacionalnih projekcija emisija bez prilagođavanja;
- 4)** dokaze kojima se potvrđuje da prilagođavanje odgovara jednoj ili više sljedećih okolnosti:
 - a)** U slučaju novih kategorija izvora:
 - dokaz da je nova kategorija izvora prepoznata u naučnoj literaturi i/ili Vodiču EMEP/EEA;
 - dokaz da kategorija izvora nije bila uključena u odgovarajući istorijski nacionalni inventar emisija u vrijeme utvrđivanja obaveze smanjenja emisija;
 - dokaz da emisije iz nove kategorije izvora onemogućavaju Crnoj Gori da ispuni obavezu ili obaveze smanjenja emisija, potkrijepljen detaljnim opisom metodologija, podataka i faktora emisije korišćenih za donošenje tog zaključka.
 - b)** U slučaju značajno različitih faktora emisije korišćenih za utvrđivanje emisija iz konkretnih kategorija izvora:
 - opis prvobitno korišćenih faktora emisije, uključujući detaljan opis njihove naučne osnove;
 - dokaz da su prvobitni faktori emisije korišćeni za utvrđivanje smanjenja emisija u vrijeme kada su obaveze utvrđene;
 - opis ažuriranih faktora emisije, uključujući detaljne informacije o njihovoj naučnoj osnovi;

- poređenje procjena emisija obračunatih korišćenjem prvobitnih i ažuriranih faktora emisije, kojim se dokazuje da promjena faktora emisije onemogućava Crnoj Gori da ispuni obavezu ili obaveze smanjenja emisija;
- obrazloženje utvrđivanja značaja promjena faktora emisije.

v) U slučaju značajno različitih metodologija korišćenih za utvrđivanje emisija iz konkretnih kategorija izvora:

opis prvobitno korišćenih metodologija, uključujući detaljne informacije o njihovoj naučnoj osnovi;

- dokaz da je prvobitna metodologija korišćena za utvrđivanje smanjenja emisija u vrijeme kada su obaveze utvrđene;
- opis ažurirane metodologije, uključujući detaljan opis njene naučne osnove ili upućivanje na odgovarajući izvor;
- poređenje procjena emisija obračunatih korišćenjem prvobitne i ažurirane metodologije, kojim se dokazuje da promjena metodologije onemogućava Crnoj Gori da ispuni obavezu ili obaveze smanjenja emisija;
- obrazloženje utvrđivanja značaja promjena metodologije.

Agencija može dostaviti iste prateće informacije za postupke prilagođavanja zasnovane na sličnim preduslovima, pod uslovom da se dostave potrebne posebne informacije iz stava 1 ovog dijela.

Agencija ponovo obračunava prilagođene emisije kako bi se, u najvećoj mogućoj mjeri, obezbijedila dosljednost vremenske serije za svaku godinu na koju se primjenjuje jedno ili više prilagođavanja.

OPCIONI INDIKATORI ZA PRAĆENJE UTICAJA ZAGAĐENJA VAZDUHA

Slatkovodni ekosistemi

Ključni indikatori	Pomoćni indikatori	Učestalost uzorkovanja
Kapacitet neutralizacije kiseline (ANC)	pH; rastvoreni sulfati; nitrati; rastvoreni organski ugljenik	Jednom godišnje (jezera) do jednom mjesečno (vodotoci)

Kopneni ekosistemi – acidifikacija zemljišta

Ključni indikatori	Pomoćni indikatori	Učestalost uzorkovanja
Izmjenljivi bazni katjoni i izmjenljivi aluminijum	pH; sulfati; nitrati; bazni katjoni; aluminijum u rastvoru zemljišta	Svakih 10 godina (ključni pokazatelji); jednom godišnje, ako je potrebno (pomoćni pokazatelji)

Ispiranje nitrata

Ključni indikatori	Učestalost uzorkovanja
Ispiranje NO ₃	Jednom godišnje

Odnos ugljenika i azota

Indikator	Učestalost uzorkovanja
Odnos C/N	Svakih 10 godina
Ukupni azot u zemljištu (N _{tot})	Svakih 10 godina

Ravnoteža hranljivih materija u lisnoj masi

Indikator	Učestalost uzorkovanja
Odnosi N/P, N/K, N/Mg	Svake 4 godine

Kopneni ekosistemi – uticaji ozona

Indikator	Učestalost mjerenja
Rast vegetacije i oštećenja lisne mase; tok ugljenika (Cflux)	Jednom godišnje
Prekoračenje kritičnih nivoa (na osnovu fluksa)	Jednom godišnje tokom vegetacione sezone